

VI/A DEBRECENI KALOCSA JÁNOS
FELVINCZI SÁNDOR FŐLÖTT

<Alr>

DICSIRETES EMLEKEZET.

Avagy

HALOTTIEGYÜGYŰ TANITAS,

Mellyet

5

Ama' tudós, eszes, okos, tanácsos, szelíd, és nagy becsületre méltó *FER-*

FIVNAK: TISZTELETES

FELVINCZI SANDOR -

NAK,

10

A' DEBRECZENI Szent Gyülekezetnek egyik hűséges *LELKI PASZTORANAK,*

és azon *TRACTVSBAN* lévő Christus Jéhus Szolgáinak érdemes *SENIORANAK* meg-hidegedett teste felett, a' szomorú háznál, az UR dicsőségére, az élő hie-
veknek lelkekben való épületekre, a' meg-szomorodtaknak vigasztalásokra, a' meg-hólnak örök dicsiretíre, és jó hírének, s' nevének fenn maradására tött:

15

DEBRECZENI K. JÁNOS,

Néhai *KECSKEMETI* hires *Reformata* Ecclesiának, ekkor penig a' SAMSOMI együgyű Gyülekezetnek Lelki Pásztora, a' harmadik hónap 30-dik napján 1686-ban.

20

DEBRECZENBEN,

Nyomtatta KASSAI PAL, M. DC. LXXXVI. esztend.

25

A' meg-maradott özvegynek meg-szólítása.

NEMZETES és TISZTELETES Aszszonyom! hogy ez együgyű
 TANITAST idvezült Uramnak, kegyelmednek kedves és édes hites
 társának meg-hidegedett teste felett, nagy hajlandósággal töttem, erre 5
 vitt engemet: 1. az Ur dicsősségének szerelme. 2. az idvezült LELEK-
 HEZ való nagy indulat. 3. az Ur munkájában velem edgyütt munkál-
 kodó Atyafiaknak reám mutatott Istenes kívánságok. 4. a' kegyelmed
 becsülletes meg-tisztelése. 5. édes nevelő hazámnak, DEBRECZEN
 VAROSANAK külső, belső Oszlopinak, s' abban lévő feles Gyüleke- 10
 zetnek érdemes tekintetek. Im azért e' TANITAST kegyelmed ki-
 vánságára írásban ki-adám, idvezült Vramnak örök emlekezetire.
 Ellyen kegyelmed velle lelkének vigasztalására! Az árváknak Ura lé-
 gyen mellette kegyelmednek gyámoltalan árvaságában; mig e' világnak
 siralmas pusztáján bujdosik, gondviselésének szárnya alatt rejtse-el; 15
 erőtlenségében erősítse; szent kezeivel emeldegellye; életének el-mú-
 lása után, idvezült Vranak meg-dicsőült szemekkel való látására juttas-
 sa, és a' dicsőségnek Országában örökké meg-bóldogítsa, Amen!

Kegyelmednek szives Jóakarója

DEBRECZENI K. JANOS.

20

S. E. L. P. M. S.

A' Királyokról írt második Könyvnek tizenharmadik részének tizen negyedik versében olvassuk: Hogy mikor Eliseus meg-betegedett volna, és azon beteg ágyában meg-hólt volna, Joás, az Izraélnek Királya alá megyen ő hozzája, és orczájára borúlván sír, ezt mondván: „*édes Atyám, édes Atyám, Izraélnek szekerei és lovagai.*”

Melly ő siralmában, nem homályosan jelenti: Hogy a' Prophéták az Urnak szolgálai, olyanok az Istennek Izraélnek avagy népének, minéműek az édes Atyák az ő gyermekeknek.

Minéműek azok? Fel. I. Nagy szeretetbéli buzgóság és indulat van azokban édes gyermekekhez *Gen. 24, 6. és 45, 28.*, ugy az Urnak szolgálai, a' hűséges Tanítókban, nagy szeretetbéli buzgóság és indulat vagyon az Istennek népéhez. Mosesben olyan nagy szeretetbéli buzgóság vala az Izraélhez, hogy ugyan ki-töröltetni kíván Istentől az ő könyvéből, ha annak bűneit meg nem bocsátaná *Exod. 32, 32.* Szent Pál penig ugyan átokká kíván vala lenni azokért *Rom. 9, 3.*

II. Nevelik, tartják és táplálják azokat, mint Jákób az ő fiait: ugy az Urnak szolgálai nevelik és táplálják az Istennek népét az ige által. *Galat. 4, 19. 1Cor. 3, 2.*

III. Nyomorúságokat, meg-esett voltokat, és romlásokat látván, szánnyák, sirattyák, és késergik azokat *Gen. 37, 34.*: ugy az Urnak szolgálai szánnyák, és sirattyák az Urnak népét, mikor szorongatásokat, s' romlásokat sajdították és látták. *Jerem. 9, 1.*

IV. Mikor gyermekeknek fogyatkozásokot és vétségeket látták, meg-dorgálják; de ismét meg-vigasztallják: ugy az Urnak szolgálai, a' népnek vétségét és fogyatkozását látván, azt meg-dorgálják; de ismét meg-vigasztallják; Náthán Propheta meg-dorgálá Dávidot *2Sam. 12, 10. 11. 12.*; de ismét meg-vigasztalá v. 13. Samuél-is a' népet meg-feddé *1Sam. 12, 7. 17.*; de ismét meg-vigasztalá *vers. 20. 22. 23.*

V. Azokat óltalmazták, védelmezik, gondgyokat viselik, és hozzájuk illendő ruházattal ruházzák: ugy az Urnak szolgálai a' népre gondot viselnek, az <A2v> Isten haragja ellen óltalmazták, s' lelki ruházattokat eszközkeppen reájok illetik és szabják. *Jerem. 18, 20. Rom. 13, 12. 14.*

A' Tanítók, az Urnak Szolgálai, lovagos szekerek gyanánt-is vadnak a' népnek.

1. A' szekeren nehéz terheket szoktanak hordozni: ugy a' Tanítók

a' népnek Isten előtt nagy terhét hordozzák. *Exod. 18, 17. 18. 2Tim. 2, 3. Apoc. 2, 3.*

2. A' lovagos szekerek a' hadnak erősségei. Ezért-is szoktanak vala régenten a' Királyok a' hadban lovagos szekerekkel élni: ugy a' Tanítók lelki erővel erősítik, jó tanács adások, vigasztalások, oktatások, és Istenhez nyújtott buzgó könyörgések által, az Istennek népét. *1Sam. 12, 20. 21. 22. 23. 2Thess. 2, 15. Actor. 27, 34.*

E' gyászos koporsóban fekvő, s' Urban el-alutt Tiszteletes Urunk-is, DEBRECZEN Városában le telepedett Isten népének valóban édes Atya vala. A' mellynek bizonsági im ezek:

1. Mert nagy szeretetbéli buzgóság és indulat volt benne a' néphez, mint az Atyának édes gyermekéhez. Kedves beszédével ugyan hozzá vont és édesített egyebeket. A' népnek nagy szükségében és szoros ügyében mellette fel-költ, fáradozásával és törekedésével gyámoltotta. Javát, s' meg-maradását ugy kívánta, hogy szemeinek sokszor alunni sem hagyott, hanem elméjének gondolkodásával ugyan küzdött, miglen annak jeleit valamennyire nem sajdította.

2. Mert az Ur számára sok lelki fiakat nevelt, tartott, és táplált az Isten népe között, mennyei téjjel. Kinek édessége még most is sokaknak szivekkel magát kívántattya s' ohajtottya.

3. Mert az Isten népének mindenkori; de kiváltképpen minapi szorongattatását és kegyetlen kénosztatását halván ez Anya Városban, nem csak szánta; hanem keserves ohajtásokkal siratta és könyvezte, mint az édes Atya, gyermekének keserves sorsát és nyomorúságát látván.

4. Mert fogyatkozásáért az Ur népét illendőképpen meg-dorgálta; de ismét hozzája fordúlván meg-vigasztalta, s' édes beszédével meg-vidámitotta. A' mikor feddéshez nyúlt-is, meg-elegyítette Isten kegyelmének ígéretivel.

5. Mert serény vigyázása volt az Urnak népére, mint az édes Atyának gyermekére. Gondot viselt annak lelki eledelére és ruházattárára, lelki meztelenségét takargatván.

Lovagos szekerek gyanánt-is volt az Ur hiveinek:

1. Mert azoknak nagy terheket viselte az Ur előtt.

2. Mert e' Városban lévő Isten *Izraélnek* erőssége-is volt, jó tanács adásával, és Isten eleiben nyújtott buzgó könyörgésével. Azért méltán siránkozhattok rajta, *Joással*, az Izraél Királyával ezt mondván: „*Édes Atyánk, édes Atyánk, Izraélnek szekerei és lovagai.*”

<A3r>

De hogy e' keserűségünkben Isten vigasztalás nélkül ne hadgyon, édes Atyánk helyében mást adgyon, és előttünk álló szent dolgainkban

segéllyen: Jertek buzgóságos könyörgésünkkel, magunkat a' föld poráig meg-alázván, talállyuk-meg a' mi jó Istenünket, etc. *Mi Atyánk, etc.*

Textus.

Cant. 2. v. 4: „Be-vitt engemet a' lakodalomnak házában, és zászlóul adta énnékem a' szeretetet.”

Summa. Dicsekedéssel emlegeti a' Vitézkező Anyaszentegyház, a' Jésus Christusnak két rendbéli véle közlött jó téteményit.

Két részei vadnak.

1. Vagyon a' Jésus Christusnak első rendben való jo téteménye: „Be-vitt engemet a' lakodalomnak házában.”

2. Vagyon második rendben való jo-téteménye, mely az elsőnek bizonsága és erőssége: „Es zászlóul adta énnékem a' szeretetet.”

Magyarázat.

Kérdések. 1. *Hányféle a' lakodalomnak háza, és mellyik értetik itt?* 2. *Miért mondgya az Anyaszentegyház: bé-vitt, in praeterito, és nem: bé-viszen, in futuro, holott tökéletesen és tellyességében jö-vendőben lészen?* 3. *Miért határozza magára: engemet?* 4. *Mit jelent a' zászlói nevezet?* 5. *Minémű szeretetet mond, hogy adott a' Jésus Christus nékie?*

Feleletek. Az elsőre: Kétféle lakodalomnak háza vagyon: Földi, és Mennyei. A' földi lakodalomnak háza ismét két féle: Vagy a' test lakodalmának háza, mellyben a' test külső, avagy természet szerint való eledellel, étellel és itallal, vendégeltetik, tartatik és tápláltatik *Esth.* 1, 5. 6. Vagy a' lélek lakodalmának háza, melly e' világon a' kegyelemnek Országá, az az: a' hivatalosoknak seregéből álló társaságnak állapotja. Melyben a' Jésus Christus a' hiveknek és választottaknak, az Isten kegyelmének búségével, és az ő szent testével s' vérével gazdálkodik. Még penig két képpen: Avagy a' *Sacramentumi* jegyekben, mely *Sacramentumi* lakodalomnak mondattatik; Avagy a' *Sacramentumi* jegyeken kívül lelki képpen, az az: hit által, *Joh.* 6, 54. 55. E' kegyelemnek lakodalmának, vagy tulajdonképpen lelki lakodalomnak mondattatik. Ez a' földi, lélek lakodalmának háza, út és grádits a' mennyei lakodalomnak házára. El annyira, hogy valakinek ebben az Isten idvezítő kegyelmében, és a' Jésus Christus szent testének és vérének érdemében nem részesül, a' mennyei lakodalomnak házában sem lehet helye.

A' mennyei lakodalomnak háza az ég, avagy a' Menyország *Matth.* 8, 11. *Luc.* 22, 39., holott a' Jésus Christus, a' Menyországnak javaival, az az: <A3v> elégséges örömeivel, és gyönyörűségivel vendégli a' választottakat, *Psal.* 16, 11. Ez értetik itt a' lakodalomnak házán, mint fellyebb-is, cap. 1. v. 12.

Mondatik penig a' Menyország lakodalomnak házának, im e' hasonlatosságok szerint:

1. Miképpen a' földi lakodalomnak háza fel-készittetik és fel-ekesittetik *Matth.* 22, 4. 8., ugy a' menyország, etc. *Joh.* 14, 2.

2. Miképpen a' hivatalosok, tisztességes és illendő ruházatban mennek a' lakodalomnak házához; ugy az Istennek hivei és választotti, a' Jésus Christus igasságának és szentségének ruhájában fel-öltözve mennek a' menyországban, *Apoc.* 7, 13. és 19, 8.

3. Miképpen a' hivatalosok le-telepittetnek a' lakodalomnak házánál: ugy az Istennek választotti a' dicsősségnek országában, *Matth.* 8, 11.

4. Miképpen a' hivatalosok a' lakodalomnak házánál, külömb-külob-féle eledellekkel, ételekkel, italokkal vendégeltetnek és tartatnak: ugy a' választottak, halhatatlanságnak ételével, italával; az az: a' menyországnak külömb-külob fele gyönyörűségeivel tartatnak és elégittetnek-meg. *Psal.* 16, 11.

5. Miképpen a' lakodalomnak házánál, fenn forgó, s' szolgáló iffiak és legények udvarlanak: ugy szinte a' menyországban, Istennek színe előtt fenn szolgáló Angyalok udvarlanak, *Matth.* 18, 10.

A' másodikra: 1. *Quoad primitias.* Az az: az első sengékre, avagy már mi előttünk el-mentekre nézve, kik ez életből ki-költözvén, a' menyországban meg-dicsőültenek, *Hebr.* 12, 22. Miképpen azért az ő Testamentomban, a' gabonának Isten eleiben bé-mutatott sengejében, a' gabonának egész hátra maradt része meg-szenteltetik vala: ugy az egész *Ecclésia* a' már mi előttünk el-mentekben, mint első sengékben, a' menyországban bé-vitettetett. 2. *Propter certitudinem rei;* a' dolognak valóságáért, mivel olyan bizonynyal meg-lészen e bé-vitel, mintha már meg-is lött volna, *Phil.* 3, 21. 3. *Quoad apprehensionem fidei.* Mert a' hit e' bé-vitelt ugy fogja meg, az az: ugy hiszi mint meg-löttet. Innen tulajdonítja az Apostol a' hitnek azt a' munkát, melly elő állattya, avagy jelenlővővé teszi a' reménséget, avagy várakozás alatt való dolgokat, *Hebr.* 11, 1. 4. *Quoad inchoationem introductionis.* Mert a' Christus mikor a' Mennységben bé-ment, elkezdte azt a' bé-vitelt, és magában mint főben, minket „edgyütt helyezettett menyben,” *Eph.* 2, 6. 5. *Quoad jus acquisitum.* Mert minékünk a' Christus a' menyben való menetelre *just* és szabadságot szerzett az ő érdeme által. *Hebr.* 10, 19.

A' harmadikra: Hogy innen ki-rekeszsze a' hypocritákat, és tévelygő hamis gyülekezetet: Mert tulajdonképpen néz ez az Istent igazán ismérő, <A4r> és szolgáló gyülekezetre, és annak igaz tagjaira, a' választottakra. *Johan.* 17, 24. *Apoc.* 7, 15.

A' negyedikre: A' Zászló a' seregben leg inkább jelül, czimerül és bizonságul emeltetik-fel, hogy tudgya ki ki a' hadban magát az ő Hadnadgya és Kapitánnya alá fogni. Es hogy bizonsága légyen emez avagy amaz Hadnagyak seregének.

E' szerint itt-is, a' Zászlói nevezet jelt, czimert, bizonságot, vagy erősséget téssen. Mintha mondaná: Hogy már kezdetképpen és juss szerint engemet bé-vitt a' mennyei lakodalomnak házában, és jövendőben egész tellyesség szerint bé-viszen, erre jelül, erősségül, és bizonságul, a' szeretetet adta énnékem, 1Joh. 3, 16. és 4, 9. 10.

Az ötödikre: Kétféle szeretet van: *Amor Activus, et Amor Passivus*. Az az: Mellyel mi a' Christust szerettyük; avagy mellyel minket ő szeret. Ez értetik inkább itt, mint amaz. Mely szeretet az Anyaszentegyházhoz és mi hozzánk ebben tellyesedett-bé, hogy ő, mi érettünk adta önnön magát, Eph. 5, 25. Galat. 2, 20.

T U D O M A N Y.

Az Istennek Vitézkedő Anyaszentegyháza, és annak igaz tagjai, a' Jésus Christustól, jövendőben a' Menyországban szinte olly bizonnal bé-vitetetnek, mintha már valósággal meg-is lőtt volna. *Ihol a' dolognak valóságára nézve mondgya: Bé-vitt etc.* Matth. 13, 43. és 25, 34. 46. Eph. 2, 6. Phil. 3, 21. 2Tim. 2, 11. *Az Isten hiveinek hitek és reménségek-is ezt erőssíti,* Psalm. 17. v. ult. és 73, 24.

O K A I.

1. Mert ígérete által e' felől meg-csalhatatlan reménséget nyújtott nékiek, Joh. 14, 2. Erre való nézve ohajtozza-is az Anyaszentegyház a' Christus el-jövetelét, *Cant.* 8, 14. *Apoc.* 22, 17.

2. Mert Istennek választásában vadnak, Joh. 15, 19. Eph. 1, 4. 5. 6., hivataloknak-is utolsó vége a' Menyországban való dicsőülés, Eph. 1, 18.

3. Mert Isten a' setétségnek hatalmasságából őket meg-szabadítván, az ő Fiának országában (értсед a' kegyelemnek országát) által vitte, melly út és grádit a' dicsőőségnek országára, *Coloss.* 1, 13.

4. Mert a' Christus, ki feje az Anyaszent egyháznak, a' menyben vagyon, *Coloss.* 3, 1. Hát a' tagokat-is utánna viszi.

5. Mert azok bé-irattattanak a' mennyégben, *Luc.* 10, 20. *Hebr.* 12, 23.

6. Mert elől járóban erre a' Christus bizonságul és erősségül adta az ő szeretetét, *in textu.* <A4v>

H A S Z N O K.

Tanító haszon. I. Hát, a' menyországnak bírására a' Jésus Christus minékünk Kalauzunká lőtt *Hebr.* 6, 20. Nem csak *meritorie*, érdemesképpen; hanem *efficienter*-is, cselekedőképpen. Mert a' mit ebben mi-

nékünk Szent Attya előtt érdemlett, meg-is cselekeszi és véghez-is viszi jövendőben.

II. Hát, valakik igaz tagjai az Anyaszentegyháznak, erőssek és bátorságossak lehetnek a' menyországban való meg-boldogulások felől.

Kik legyenek pedig a' vitezkedő Anyaszentegyháznak igaz tagjai, erre, fundamentom szerint meg-láthatni *Psalm.* 15, 1. 2. 3. 4. 5. De nevezetesebben, azoknak esmértető jegyei im illyek: 1. Azok az Anyaszentegyháznak Fejétől (ki a' Jésus Christus) függenek, ahoz halgatnak és tartanak: miképpen a' természet szerint való fötül a' több tagok. 2. Azok ettül a Fötül vésznek elevenséget, lelki életet és erőt: miképpen a' fötül a' több tagok. 3. Azok edgyességet és bekességet tartanak egymás között, a' léleknek, a' hitnek és a' szeretetnek kötele által: miképpen a' testben lévő tagok egymással. 4. Azok szelidek, együgyűek, és alázatosak: miképpen a' testnek tagjai egymás ellen fel nem fuvalkodnak. 5. Azok egymást táplállyák és segítik: miképpen a' testnek tagjai cselekesznek 1Cor. 12, 25. 6. Azok egymásnak nyavalyáján és nyomorúságán szánakoznak és bánkodnak, szorgalmatoskodnak-is egymás felől: miképpen a' testnek tagjai cselekesznek 1Cor. 12, 25. 26. 7. Azok nem hivalkodnak; hanem tiszteket jo lelki ismerettel követik: miképpen a' testben, a' tagok közzül ki ki az ő *functióját*, tisztit követi. A' kéz az ő tisztit, a' szem az ő tisztit, a' fül az ő tisztit, a' láb az ő tisztit, etc. 8. Azok mételyes mezőre nem áhétoznak és vágyakoznak; hanem ama' nagy *Pásztoroknak* kunyhóinál szeretnek legeltetni *Cant.* 1, 8., mint a' testnek tagjai hozzájuk illendő, s' őket tápláló eledellekkel szeretnek tartatni. 9. Azok a' szent élet útát követik, mert ebben alkalmaztattyák magokat az egész testhez, melly az Anyaszentegyház, azt a' Jésus Christus meg-tisztította Eph. 5, 26. 27., azért magát tisztán tartya, és a' szent élet útát követi: így ennek igaz tagjai is például magok eleiben ezt tésszik.

Intő haszon. Hát még e' világon, valakik az Anyaszentegyháznak igaz tagjai, a' menyországban való bé menetelre szivessen áhétozzanak. Es ugy éllyenek, a' mint arra való hivatalokhoz illik. Légyen társalkodások mennyei: mert kezdetképpen az első sengékben és a' Christusban mennyei polgárok, *Phil.* 3, 20. Sziveket, s' lelkeket gyakran fel-emellyék, menyieikről elmélkedgyenek, menyieikre siessenek és vágyakozzanak. Es így, az Ur Jésus Christust várják, ki el-változtattya az ő alázatos testeket, „hogy hasonlatossak legyenek az ő dicsőösséges testéhez.” *Phil.* 3, 21. <B1r>

Vigasztaló haszon. Méltán élezgethetik és vigasztalhattya magokat, kik az U. Anyaszentegyházának igaz tagjai, im ezekkel: 1. Hogy

ők erőssen, s' lelkeknek örömeivel, vidámságával varhatták, és remélhetik a' menyországban való meg-bóldogulást.

2. Hogy nem csak remélhetik; hanem ugyan el-is érik valósággal, mikor az Ur Jézus el jő, az ő hatalmasságának Angyalival, hogy őket önnön magához fel-vegye és tökéletesen meg dicsőítse, *Joh. 14, 2.* Mert hív az, a' ki nékiek az igeret tötte, meg sem másollya.

Eröss is az, a' ki őket az ő választása és hivatala szerint arra tartja, senki annak kezeiből őket ki nem ragadhattya, *Joh. 10, 27. 28.*

Ezekkel a' vigasztalásokkal rekesztem-bé tanításomat.

Applicatio.

Forditom beszédimet ez előttünk gyászos koporsóban fekvő, nagy emlekezetű, s' idvezült TISZTELETES URUNKRA. Ki felől méltán állathattya akar ki is, hogy életében a' U. Anyaszentegyházának igaz, még pedig igen nemes tagja volt.

Mellynek bizonyági im ezek:

1. Hogy az Anyaszentegyháznak FERJETÜL, a' Jézus Christustól, igen függött, ahoz halgatott, s' egyebeket-is attól való függésre intett.

2. Hogy azon FÖTÜL kívánt, vett is elevenséget, lelki életet, és erőt.

3. Hogy igen nagy edgyességet és békességet tartott mind kívül valókkal, mind rendin valókkal, mind pedig TISZTELETES COLLEGAIVAL, nem nyughatatlankodott, nem veszekedett és kötődött; hanem csendes volt, és őket meg-becsüllötte, mert tudta, hogy azon titkos testnek tagjai ő véle.

4. Hogy szelíd, együgyű és alázatos volt, a' kevélységhez semmit nem tudott; hanem merő szelídségnek és alázatosságnak tüköre volt.

5. Hogy az igyefogyottakat segítette és táplálta, az árváknak gondgyokat fel-vette, azokat takargatta és fedezgette. Ritkán szakat-ki az ő házából az özvegy és az árva, kiket maga mellett kenyérével tartott és ruházott. Ugy annyira, hogy méltán mondhatni felöle, a' mit maga felől mond vala Jób Pátriárcha *Job 31, 18.* Hogy az árva, „gyermekségétől fogva, úgy nevedekett-fel nálla mint Attyánál.” Es a' szükkölködő szegényeknek, s' gyámoltalanoknak Attyok volt *cap. 29, 16.*

6. Hogy másnak nyavalyáját látván igen szánakozott rajta, szorgalmatoskodott-is annak orvoslása felől. Mint igen világos példa erre, avagy csak e' minapi cselekedete, mikor Varosunkban sok becsületesek és tisztességbéliek a' *Németektől* kinoztatnának. <Blv>

7. Hogy szent tisztit serényen és jó lelki ismérettel követte, mind tanítás által, s' mind pedig írás által. Bezzeg nem volt hivalkodó a'

Christus Ecclesiájában; hanem munkás. Az Urtól néki engedtetett ajándékokkal kereskedett, mint hív szolga; mellyről bizonyságok sok szép írásban hagyatott munkái.

8. Métélyes mezőre nem vágyakozott; hanem mind magát, s' mind házában való cselédgyét, s' mind pedig az Urnak nyájját szerette legeltetni tiszta eledellel, ama' NAGY PASZTOROKNAK kunyhóinál. Gyűlölte a' tiszta tudománnyal ellenkező mételet; mellyről bizonyság minap világra bocsátott HAERESIOLOGIA nevű jeles munkája. Melyben: az Eretnek és ellenkező vallásokat fel-fedezi; rövideden, de világossan meg-cáfollja, és a' mennyei tiszta tudományt meg-állíttya és meg-erössíti.

9. Hogy tiszta és botráncokozás nélkül való életet élt. A' tisztátalan és elfordult életűeket pedig tellyes gyomorból útálta. Ugy hogy bizonyságul hihatta volna erre mind azokat, valakik között élt és forgolódott, az Apostolnak szava szerint, *1Thess. 2, 10.:* „*Ti vadatok bizonyságok, melly szentül, igazán és ártatlanul éltet ti köztetek.*” Mind ezekből bizonyossak lehetünk, hogy ő-is az Isten V. Anyaszentegyházának edgyik nemes tagja volt. Mellyhez képest el-ket hinnünk, hogy a' J. Christus, lelkére nézve, e' mi jó hírű TISZTELETES URUNKAT immár bé-vitte valósággal a' menyországban, a' holott örül és vigad. Mely örömet nevel benne az Isten meg-boldogító színének látása; a' sok ezer Angyaloknak, Patriarcháknak, Papoknak, Prophétáknak, Apostoloknak, Mátyromoknak, Tanítóknak látása; Szüléinek, jóakaróinak, kik ő előtte el-mentenek, és véle egy dicsőiségben lévő Szenteknek nézése; de kiváltképen „*a' Jesusnak, az Vi Testamentom közben járójának*” szemlélése és látása, *Hebr. 12, 24.* Salamon Királyt Koronás állapottyában nézván az Izraéliták igen örültenek *1Reg. 1, 40.*, mennyire örülhet tehát e' mi idvezült Urunk mennyégben, nézván a' Christust, a' lelki Salamont az ő dicsőiségében.

Eletének folyásáról rövideden így emlekezem: Minek utánna kereszttyén Szülék által e' világra adatott volna, idejében *applicalta*, adta elméjét a' tisztességes tudományoknak tanulására. Idő jártában, Isteni gondviselésből ment a' *Várad*i Scholában; onnét e' mi jó hírű nevű Scholánkban, mellyben, grádicsonként tudományát öregbitván lépett által a' *Pataki* Scholában; holott dicsiretessen viselvén magát, hivatott a' *Kassai Reformáta* Scholának igazgatására, a' honnét idegen országokban lévő *Akadémiákban* promoveáltatott-is. Azokban nagyobb mértékkel gyűjtögetvén önnön magának tudományt, mikor Isten gondviseléséből édes hazánkban békességgel haza érkezett volna, ismét *Kassán* tisztiben kegyes *Patronusok* által bé-álltatott. Ott serényen forgolódott, először az Iffiúság között; az után az Isten népe között,

azon <B2r> helyben lévő *Reformáta* Ecclesiában. Midőn azért dicsire-
 tesszen és hasznossan szent tisztit gyakorlaná, következett rája a' kö-
 zönséges üldözés. Nem maradhatvan azért, bujdosott közinkben, és
 hivattatott rendes hivattal a' Zilahi virágzó Ecclesiában Prédikátor-
 ságra; végtére onnét e' jó hírrel nével tündöklő DEBRECZENI Eccle-
 siában, a' holott dicsíretes forgolódása után, imé az-halál életének fo-
 nalát el-metczé, életének XLV-dik esztendejében. Oh édes Atyamfiai!
 ebben bizony minnyájan igen nag' kárt vallottatok. Keserű lehet ha-
 lála mind a' külső, s' mind a' belső renden valóknak. Leg először tinék-
 tek, NEMES, NEMZETES Tanácsbéli Férfiaknak, az után tinéktek,
 köz renden valóknak: mert oda vagy on edgyik édes Atyátok, ki a'
 méznél édesebb lelki eledellel tartott; tarthattok is az ő közzületek
 valo ki-eséséből nagyobb Isteni ostornak követésétül; mert az illye-
 neknek el-szedegettetések, a' következő gonoszoknak elől járó je-
 lei sokszor, *Esa. 3, 3. és 57, 1.* Keserű lehet tenéked-is *Aron* háza,
 TISZTELETES Tanitói REND. Oda vagy on jó Igazgatótok, s' kegyes
 Birátok; kinek kedves és Istenes igazgatásával alig gyönyörködtet-
 hetétek magatokat valamennyire, s' azonban oda léve. Keserű lehet
 tinéktek-is, TISZTELETES COLLEGA Társai, kiket nyájas beszédével,
 kedves társalkodásával sokszor meg-újított. Oda vagy on edgyik se-
 gitőtök, ki a' belső köz munkának terhét veletek edgyütt emelte, és
 az egész napnak hévségét hordozta. Keserű lehet tinéktek-is, TISZTE-
 LETES s' TUDÓS Személyek, e' szép hírű COLLEGIUMNAK érde-
 mes PROFESSORI, kik szemeteket, s' elméteknek gondolatját sok-
 szor bizodalmassan az Iffiúságnak csorbaságának és fogyatkozásának
 meg-orvoslásában, e' mi idvezült URUNKRA vetettétek. Keserű lehet
 tinéktek-is, árnyékában nyugovo szegény özvegyek és árvák. E' nagy
 fát, ama' mennyei Vigyázo ki-vágá, vallyon s' immár árnyéka alol
 hová osztottok? Ki tart már benneteket? Ki táplál kenyérével? Ki ruház
 öltözzetel? Ki fedezget a' hideg ellen meleggel? De leg közelebb, s'
 kíválképpen, keserű lehet tenéked kedves hites TARSA, kivel sok
 hevet, s' hideget szenvedett, ki keserves kisirtetidben és szivednek bu-
 sulásiban, édes vigasztalásával enyhített, kinek jo maga viselésével
 szemeid alig telhettenek-bé. Oda vagy on fényeskedő Csillagod, segítő,
 gyámolod és fele életed. Ma válsz-meg gyönyörűségedtől, ma állasz-bé
 az árváknak gyülekezetiben. Oh bezzeg boldogtalan időben hagyta-el!
 Ha történik erőtelenséged, testednek betegsége, vagy valami ügyed,
 bajod, ki lészen *Tutorod* és pártfogód? ki bajol veled? ki apolgat, ta-
 kargat, és emelget? Ritka lészen, mert bizodalmas társod oda vagy on.
 Ekkoron mit tészesz és mit mondasz? Nem egyebet; hanem keserves
 ohajtásokkal foházkodván ekképpen szolhatsz: Oh szegény szél-

vésztlől hanyattatott, és csak nem minden vigasztalástól meg-foszta-
 tott, <B2v> szegény ARVA FEJEM! En Istenem! a' mitől félek vala
 a' jöve reám, és a' mitől tartok vala az esék rajtam.

De mit keserítelek benneteket, nevezet szerint penig tégedet, öz-
 vegy árvaságra maradt TISZTELETES Aszszonyi allot? Helye va-
 gyon itt a' vigasztalásnak-is. Vedd-bé azért szivednek belső rejtekeben
 vigasztalásúl im ezeket: 1. Hogy Corona tétetett már e' mi idvezült
 URUNKNAK fejében, feje ruhában öltöztetett, és pálma ágak adat-
 tattanak kezében: mert a' Jésus Christus lelki hűséges vitéze lévén,
 ama' nemes HARCZOT meg-harczolta, és tusakodását el-végezte. 10
 2. Hogy testének romlando sátorából, és ideig valo szállásáról ki köl-
 tözvé, olly hajlékban ment, melly nem emberi kézzel csináltatott;
 hanem Istentől, és örökké valo menyben. 3. Hogy ember lévén halan-
 dó volt, és az Ur decretoma szerint néki-is meg kellett halni, hogy így
 mint egy úton a' mennyei házára által mehessen. 4. Hogy noha meg-
 váltál tüle; de a' halálon túl-is szemléled és nézed ötet hitednek szemei-
 vel, 1*Cor. 15, 19.* El-jö az az idő-is, mellyben meg-dicsőült testi sze-
 meiddel-is meg-látván illyen kevés szavait hallod: „*En Jegyesem és*
szezem jöszte, mert” sok esztendeig való porban fekvésünknek hideg
 „*tele el-múlt*”, és a' keserves siralmoknak „*zápori el-mentenek.*” 10
 20 *Cantic. 2, 10. 11.* Hogy ha arván maradtál-is, nagyobb *Tutorod* és
 gondviselő Atyád vagy on az Egben, a' ki örökké él, és soha meg nem
 hal. Ha mindenektől el-hagyattatnál is, ő kegyelmessen hozzá vészen,
 és gondodat viseli, *Psal. 27, 10.* Oh *Vram cselekedd-meg! Amen!*

VEGE.

25

VI/B SZÖNYI NAGY ISTVÁN
FELVINCZI SÁNDOR FÖLÖTT

<Alr>

Elő-Hóltak
JO ILLATTYA,
Mellyel ama'

Bóldog emlekezetü,

5

TISZTELETES S' TVDOS
FELVINCZI SANDOR
URAMNAK,

Debreczeni Prédikátor s' a' kör-
nyékbéli Ecclesiák Erdemes Seniorjának te-
metését temjénezte 1686. 30. *Mart.*

10

SZÖNYI N. ISTVAN,
Szoboszlai Praedic.

Sólt. 116, 15.

„*Drágalátos Jehova szemei előtt az ő kegyessinek*
halálok.”

15

DEBRECZENBEN,
Nyomtatta KASSAI PAL, M. DC. LXXXVI. esztend.

<Alv>

Péld. 10, 7.

„BOLD OG EMLEKEZE-
TI AZ IGAZNAK.”

Mert:

„AZ IGAZ
ÖRÖK EMLEKEZET-
BEN MARAD.”

Sólt. 112, 6.

5

<A2r>

10

Nemzetes

SZÜCS BODIS ANNA

Aszszonynak,

IDVEZÜLT TISZTELETES
FELVINCZI SANDOR

15

Uram. Tit.

Arváiul maradt Siralmas özvegyének,

Nékem

Becsületes Komám Aszszonynak

ő Kegyelmének,

20

A' minden vigasztalásnak Istenétül békességet és tüdő szívet
s' meg-erősítő kegyelmet kíván!

Becsületes Komám Aszszony!

Meltatlan tanításommal egymás után immár három Nevezetes
Esperesteket temeténk-el: Ama' Bóldog emlékezetű T. NOGRADI 25
MATYAS Uramat, ugyan B. E. T. KÖLESERI SAMUEL Uramat, s'
most ez Urban el-nyugott, áldott emlékezetű *Tiszteletes FELVINCZI*
SANDOR Uramat. Az első vala a' Bajomi Ecclesiának Pásztora, *Deb-*
*reczeni Tractus*nak érdemes *Seniora*, és a' XIV. *Dioecesis*ekbül álló
*Generalis Inspection*nak utólsó *Püspökje*. Im e' kettő penig, mind 30
edgyütt a' Debreczeni Ecclesiának munkás *Praedikatori*; egymás után

penig ezen Debreczeni *Tractus*nak arra méltó *Seniori*. Kiknek halálokat nagy fájdalommal kelle el-siratnunk. A' mit penig nehezebben felejtünk, mint hogy <A2v> immár az elébbeni sebeink majd begyógyúlnak vala. Ez Urban el-csendesedett *T. FELVINCZI SANDOR* Urunknak halála újabb sebet ejte rajtunk, ki az ő munkás vigyázásával, előbbi fogyatkozásinkat helybe állította s' a' töréseket meg-építi vala. Méltó-is bizonyára, hogy dicsiretes forgolódási örök emlékezetben maradjanak. Kegyelmed-is e' végre kíváná tülem, hogy temetése felett való csekély Tanításomat bocsátanám közre. Mellyet én-is jó szível cselekedtem. I. Hogy a' mit akkor élő nyelvel, igyekezvén a' 10 Tanítás rövidítésére, az idő el-mondanom nem engedet, és szándékosan el-hadtam, itt a' Tanítást tellyesebbé tégyem. II. A' kik a' temetésen jelen nem lehetnek: itt már jelen lehetnek. III. Hogy a' kiket életekben becsültem, halálokban-is el-válthatatlan szeretettel kövessem; hogy penig Scholai sorsunktól fogva sirjáig, sőt mind örök emlékezetéig követem, méltán cselekeszem: avagy csak ama' nagy Atyafiúságért-is, hogy édes Gyermekeket, SZÖNYI MARIAMAT e' veszedelmes időkben, házánál Atyai s' Anyai édes indulattal, nem különben tartotta s' tanította, mint maga kedves gyermekét. IV. Hogy 20 kegyelmednek Istenre maradt árvaságában valami kis szívet élesztő balsamumot s' olaj ágatskát nyújthatnék. Csak annyit-is jó néven vett Noë, galambjátúl: Vegye jó szível Kegyelmed-is e' kevés levelet hűséges Attyafiátúl.

S Z Ö N Y I N. I S T V A N.

p. t. Szobosz. Praedic. 25

<A3r>

Jó kezdet.

LElkünk édes reménsége, édes Jésus! tekints alá fényes Országodból, keserüld-meg gyászban ülő Sionodnak keserüségét: El-bágyatt a' lelkünk, el-fáradt a' szívrünk, ne engedgyed, hogy a' keserüségeknek 30 ennyire áradot mélységében el-merüllyünk! a' vizek a' lelkünkig érnek. Nyújts-ki Uram kezeidet, fenyíts-meg e' forgó szeleket! Elégeld-meg immáron házadon itiletedet! Elégeld-meg az Aáron házának hervadozását! Elégeld-meg a' sok árvák siralmát! Jelesben e' nagy árvaságra maradó siralmas özvegynek keserűségben hevült szívét, élesztő kegyelmeddel hivesítsed, gyenge egységét erősítsed. Jövel! jövel! jó 35

lelkeddel s' cselekedgyed, hogy az Evangélium légyen mostan nekünk jó illatú balsamom! hitünk füstölgése penig előtted kedves áldozat! a' Jésus Christusnak nevében, Amen.

<A3v>

Proëmium accomodatum.

5

Esaiæ 51, 17[-22].: „*Serkeny-fel! serkeny-fel! Kelly-fel! Jerusálem!*”, „*hald-meg*” az én beszédemet. Oh szegény, „*ki meg-ittad a' Jehova busulásának pohárát,*” és „*meg-részedtél, de nem borral.*” Mert imé „*pusztulás, romlás, éhség, és fegyver*” „*esék te rajtad.*” Oh szegény! „*Kicsoda szánna-meg tégedet?*” Oh szegény! kicsoda vigasztalna-meg tégedet? En Jehova, „*te Istened*”, „*el-vészem kezedből*” a' keserűségnek „*pohárát, nem iszod-meg többé az Isten busulásának pohárát.*” 10

Igy keserüli s' így kesergi Isten az ő keserűség látott népét: és a' kit előbb keserűségnek poharával részegít vala, immár vigasztalásnak 15 poharával akar vidámitani. Oh romlott hazának siralmas Anya Városa! Isten Debreczeni siralmas Anyaszentegyháza! fő néven penig: IGAS-SAG Tekintetes OSZLOPI, Keresztyén Nemes TANACS és annak Első Vezére, Istenfélő MAGISTRATUS, s' osztán szomorú egész RESPUBLICA! Oh meg-ittad az Isten búsulásának pohárát! nem csuda hogy 20 meg-részedtél; mert pusztulás, romlás, éhség, s' csak nem fegyver esék te rajtad. Az egész Republicanak erősségi meg indulnak vala, Fundamentomi reszketnek, Oszlopi tántorganak vala: A' tengernek zúgása, nagy félelemnek és várakozásnak miatta tanácsodban csak nem meg-fogatkozá és mint részeg a' rettenetesség miatt csak el- 25 ámúlsz vala. Ekességedtől meg-pusztúltál, jószágodtúl meg-fosztattál. Oh keserű pohár! most immár ilyen jó Pásztorodtúl meg-váltál! hova lehet ennél nagyobb pusztulás és siralmassabb romlás! Oh szegény! Kicsoda szánna-meg tégedet? Jaj szegény! kicsoda vigasztalna-meg tégedet? Vajha a' Jehova ki venné immár kezedből a' keserűségnek po- 30 hárat! ne innad-meg többé az Isten búsulásának borát!

Urban el-nyugott *T. FELVINCZI SANDOR* Uram nagy Arvája, Nemzetes SZÜCS BODIS ANNA Aszszony, Becsületes Aszszonyom. Nem mondhatt, hogy a' keserűségnek pohárát meg nem kóstoltad volna. Mindenkor kíváncsós Férjével s' tisztességes állapottal szerez- 35 tett az Isten, de az Arvák pohárát ottan ottan kezébe adta: mert edgyik Férjével sem lehet sokáig gyönyörűség: B.E. KALLAI

ANDRAS Urammal harmad-fél esztendeig. Idvezült TECSI MIKLOS Urammal csak tíz hólnapokig lehete örülnöd. N. CSOMAKÖZI ANDRAS Urammal kilencz esztendeig. E' bódogúlt T. FELVINCZI SANDOR Urammal, tizen egy esztendeig lehete csak élned. Le-esék megint az Egről fényes csillagod, de reád kerüle ismét az özvegyek keserű pohára. Szegény Arva! Kicsoda vigasztalna-meg tégedet? A' jó Isten, a' keserűségnek pohárát hogy kegyelemmel mézellye, Lelkedet Lelkével hivesitse, édesitse, erősitse, jertek imádjuk a' mi édes Vigasztaló Istenünket. *Mi Atyánk ki a' mennyégben vagy, s't.*

<A4r>

TANITAS FVNDAMENTOMA.

2. Timoth. 4, 6.

„En immár megáldoztatam, és az én” (meg-oszlattatásomnak) „el-bocsáttatásomnak ideje közel nagyon.”

CONTEXTUS.

TEstamentomot téssen előbb s' majd el-búcsúzik Szent Pál Lelki fiátul a' Timothéustul, s' Timotheusnak mint *successorának* testamentomban im ezeket hadgya:

1. Vigyázó légy mindenekben. 2. Türo a' szenvedésekben.
3. Evangélista tisztit tégyed. 4. Szolgálatod hűségét tellyesítsed.

Meg-kivántatik tudniillik, hogy a' Tanítók

I. Vigyázzanak

1. Magokra, hogy senki őket meg ne utállyá, 1. Tim. 4, 16. 12.: *Vigyázz magadra, hogy senki tégedet „meg ne utállyon.”* Legyenek jó példák: A' beszédben, társalkodásban, szeretetben, lélekben, hitben, és tisztaságban. 1. Tim. 3, 2[12].

2. A' tudományra. 1. Tim. 4, 16.: „*Vigyázz a' tudományra*”; annak tudniillik:

1. Terjesztésére. 1. Tim. 4, 13. 14. 15.: *Meg ne vesd a' tudományt, melly te benned vagy, melly adatott tenéked a' prophétálsra.*

2. Oltalmára. Tit. 1, 9. 10.: *Hogy „meg-győzhessék az ellenkezőket.”*

3. A' nyájra. 1. Pet. 5, 1. 2. 3.: *Egyházi szolgálak, „legeltessétek az Istennek nyáját,” melly a' ti gondviselétek alatt vagy, „gondot viselvén arrúl.”*

II. Türok legyenek a' szenvedésben. 2. Tim. 2, 2. 3.: „*Te pedig mint Jésus Christusnak jó Vitéze*” békeséggel el-türjed a' szenvedéseket.

III. Evangélista tisztire légyen gondgyok. 1. Tim. 4, 10. 11. 13. 14.

IV. Szolgálatyok hűségét tellyesítsék. Col. 4, 17. Jer. 48, 10.: „*Mert átkozott ki a' Jehova dolgát cselekeszi csalárdul.*”

Igy, testamentomat végezvén; immár búcsúzik az Apostol a' mi leczkénkben.

SUMMAJA.

Vég búcsúja Szent Pálnak.

I. Búcsúzik: *Imé én megáldoztatam.*

II. Oka: *Az én el-bocsáttatásomnak ideje - - -*

<A4v> KERDESEK.

I. K. *Miképpen mondgya magát Szent Pál megáldoztatni?*

F. Nem tulajdonképpen; jelenti mindazonáltal halálát, az 15 O Testamentomi áldozatok ábrázattában.

O Testamentomi áldozatok derekassabban ezek voltak:

I. *Hilastica*. Engesztelő áldozatok. Illyenek:

1. *Holocaustica*. Tüzzel meg-émesztendő engesztelő áldozatok. 1. *Victima, Thysia*.
2. *Mincha, Libamen*.

1. *Rend szerint valók.*

1. *Szüntelen valók.*

1. *Reggel*. 2. *Kir*. 3, 20.

2. *Estve*. 1. *Kir*. 18, 29.

2. *Bizonyos időbéliek.*

2. *Rendkívül valók*, valami szükségben.

2. *Apolytrotica*. Valamelly bűnért való áldozat.

1. *Chatabh*. Tudatlanságból esett bűnért való áldozat. III. Mos. 4, 2. 3.

2. *Ascham*. Tudva, de erőtlenségből esett bűnért. III. Mos. 5. és 7.

NB. Nem vólt ezekben olaj, bor, tömjén: mert a' bűnösben nincsen világosság, vidámság, jószág.

II. *Eucharistica*. Háláadó áldozatok. Illyenek voltak:

1. *Zebach Schelomim*. Békeségért való háláadó áldozat. 35

2. *Zebach Thoda*. Dicsiretnek háláadó áldozattya. Solt. 16. 17.

1. *Thysia*. Valamelly állatnak meg-ölésével.

2. *Mincha, Libamen*. Ital vagy ételbéli. Ugymint: Semlyeből, olajból, borból, tömjénből, fű-szerszámokból készült jó illatú áldozat. II. Mos. 29, 40. 41. 42.

A' Leczkénkben $\Sigma\pi\epsilon\nu\delta\omicron\mu\alpha\iota$ ($\alpha\varsigma\pi\epsilon\nu\delta\omega$, valami híg állattal áldozom), *libor*: meg-áldoztatom, czéloz Szent Pál Apostol e' szóval, az ő halálára s' jelésben halálának módgyára. Mert a' mint *Eusebius Hist. Eccl. lib. 2. cap. 25.* írja, hogy *anno 67. Imperij Neron. 14.* feje vétetett. Jelenti azért véres Martyromságát.

1. Hogy a' miképpen régen az áldozatok vére az óltárra hintetett
II. Mos. 29., úgy az ő vére is, mint egyéb óltár alatt lévők vére ki-ontatott osztán. *Jel. 6.*

2. Mert a' Christus áldozattyának kedves vóltáért, jó illatú áldozat a' Szentek halála-is. *Solt. 116, 15. „Drágalátos Jehova szemei előtt az ő kegyesinek halálok.”*

II. K. *Miért mondgya halálát el-bocsáttatásnak?* <Blr>

F. A' Magyarban: Az én halálomnak ideje.

A' Belgicában: *Tijt mijner ontbindinge.*

Az én meg-öldoztatásomnak ideje.

Beza: „*Tempus meae dimissionis*” Az én el-bocsáttatásomnak ideje, t.i.

1. A' bűnnek testébül. *Rom. 7, 24.*

2. E' világbul mint tömlöczbul. *Ján. 16, 33.*

3. A' nyomorúságokbul. *Job 14, 1. Solt. 34, 20.*

A' Görögben: $\kappa\alpha\iota\rho\delta\varsigma\ \tau\eta\varsigma\ \alpha\nu\alpha\lambda\upsilon\sigma\epsilon\omega\varsigma$. Meg-oszlattatásnak ideje. Mint a' tüzes áldozatnak lángja fel-mégyen, hamva földön marad; úgy az halál meg-oszlat bennünket: lelkünk az Egbe mégyen, testünk a' földön marad.

III. K. *Tudhatyae valaki, s' leg közelebb Szent Pál honnan tudta halálának idejét?*

F. 1. *Praecise*, hogy ki bizonyos napját s' óráját tudhassa halálának, nem mondom, *Praed. 9, 14.* Mint *Eubanus Hesus* versekkel énekli:

„*Nemo suae melius cognovit tempora mortis,
Quam pisces hamum, quam grave vimen aves;
Sicut aves visco, pisces capiuntur ab hamo;
Sic homo non cautus retia mortis adit.*”

2. Közelíteni mindazonáltal, testének *constitutiójából, dispositiojának* nyomozásából, s' meg-élemedett életének sorvadásából (mint sok *Medicusok*, magok és mások halálához hozzá szöllottak) nagyon eszekbe vehetik az okosságok.

3. Szent Pál részéről pedig, a' környül álló dolgok s' jelesben az Isteni jelenések tudosíthatták, mint *Simeont, Luc. 2, 26.* Es egy olyan

módon, mint *Tsel. 9, 16. és 21, 11.* El-ragadtatván ugyanis, sok titkos dolgokat jelentett Isten Szent Pálnak, *2. Cor. 12, 1[-7].*

TUDOMANY.

Minden Szentek ugyan, jelesben az Isten házának hűséges Szolgai (de leg inkább a' Martyrok) Istennek előtte életekben, halálokban élő kedves áldozatok.

Eletekben: *Rom. 12, 1. „Allitsátok a' ti testeiteket Istennek előtte, élő, szent, és kedves áldozatul.”*

Halálokban: Mint a' Textusban.

K. Nem ellenkeziké mondani: *Halálokban-is élő áldozatok?* F. Ha Urunk mondásában *Jan. 11, 25. contradictio* nincsen: itt-is nincsen. Mert a' Szentek, „*ha meg halnak-is, élnek*”; ha el alusznak-is, vigyáznak. *Enek. 5, 2.* Ugyan-is: „*az Isten nem az holtaknak, hanem az élőknek Istene.*” *Matth. 22, 32.*

<Blv> OKAI.

I. A' mint testekben, lelkekben, *1. Cor. 6, 20.*; úgy életekben, halálokban *Rom. 14, 7. 8.* dicsöitik az Istent.

II. A' mint életek becsületes, *1. Sam. 25, 29. és 26, 21. 24.*; úgy halálok-is drágalátos Jehovának szemei előtt az ő kegyesinek. *Solt. 16. 15.*

III. A' mint életek, *Enek. 2, 14.*; úgy halálok kívánatos a' Szenteknek Christus előtt, *Jan. 17, 15. 24.*

IV. Jelesben, az Isten házának hűséges Szolgai életekben *2. Cor. 2, 15.*, halálokban *Phil. 2, 17.* Christusnak jó illati Isten dicsösségére.

V. Leg inkább a' Mátyrok, *in Textu et Phil. 2, 17.* életekben, halálokban Istennek előtte, élő kedves áldozatok. *Prudentius in Hymno Epiph.* Az Apró Szentekről:

*Salvete flores Martyrum
Quos lucis ipso in limine
Christi insectator sustulit
Ceum turbo nascentes rosas,*

*Vos prima Christi victima
Grex immolatorum tener
Aram ante et ipsam simplices
Palma et coronis luditis.*

I. *Tanit.* 1. *Nem olyanok az Istennek gondolati, mint az embereké.* Esai. 55, 8. A' Szentek e' világ előtt szemetek: 1. *Cor.* 4, 13. De Isten előtt becsületesek: Mert az Isten nem a' külsőre néz, a' melly szem előtt vagy. 1. *Sam.* 16, 7. *Rom.* 2, 28. 29. Nem-is tudná őket e' világ becsülni, mint „a' kikre méltatlan e' világ.” *Sid.* 11, 38.

2. Bolondság az üldözők dolga, kik a' Szenteket életekben mint veszett állatokat, halálokban mint bűdös dögöket utálván, ha őket meg-ölhetik, „azt vélik, hogy Istennek előtte kedves tisztelettel áldoznak.” *Jan.* 16, 2. A' Szenteket ugyan tészik kedves áldozattá; de az ő öldöklések nagy gyilkosság.

II. *Vigaszt.* 1. A' mi imádságunkat Isten meg nem utálja; hanem kedves áldozatul meg-illatozza. *Solt.* 141, 2.

2. Ha mindenenek meg-utálnak is, elég nekünk az, hogy Istennek előtte kedvesek vagyunk és mint a' jó illat gyönyörűsége. 2. *Cor.* 2, 15.

3. Istennek szép áldása, a' tisztességes temetség. *Préd.* 6, 3. De ha szintén abban fogatkozás lenne-is, *Solt.* 79, 2., Istennek mindazonáltal élő kedves áldozati vagyunk. Es a' lelkünknek léssen Angyaloktul tisztességes el-takarittatása. *Luk.* 16, 22.

III. *Int.* I. Minden Szenteket.

1. Hogy halálunkban élő áldozatok lehessünk: légyünk életünkben Istennek előtte kedves áldozatok. *Rom.* 12, 1. t.i.

2. Legyünk szentek. 1. *Petr.* 1, 16.: „*Szentek legyetek: mert én szent vagyok.*”

3. Dicsőítsük az Istent mind testünkben s' mind lelkünkben. 1. *Cor.* 6, 20. <B2r>

4. Ellyünk Istennek. *Rom.* 14, 7. 8.

5. Christus áldozattyának érdemével, hit által tégyük jó illatuakká magunkat. *Jel.* 8, 3.

II. Az Isten házában hűséges Szolgait.

1. Legyetek hivek. *Coloss.* 4, 17. *Jer.* 48, 10. *Jel.* 2, 10.

2. Legyetek életekben, halálotokban „Christus jó illati Isten dicsőségére.” 2. *Corint.* 2, 15.

3. Ha úgy kívántatik, véretekkel-is szolgálatotok hűségét meg-pecsételni készek legyetek. *Phil.* 2, 17.

CONCLUSIO.

„Bóldog a' szolga, kit az ő Vra, mikor el-jön, ekképpen talál cselekedni!” *Matth.* 24, 46.

Isten házában hűséges Szolgája, Urban el-nyugott T. FELVINCZI SANDOR U. *Debreczeni Ecclesiának* munkás, de már meg-nyugot *Praedikátora.* Ezen *Tractusnak* hiven vigyázó, de már el-alutt *Seniora.* Eletedben, halálotokban Istennek kedves áldozattya!

Szabad volt Szent Pálnak az O Testamentomi áldozatokra alludálni, s' allusive, élete, halála jó illattyát áldozatnak mondani: Légyen szabad nekem-is, érdemlett tisztességes temetésednek szomorú alkalmatosságával, életednek, halálotnak jó illattyával becsületes emlékeztetedet tömjénezni, s' masok követésére a' mi igaz meg-mondani. Azt mondhatom mégis:

Isten házában hűséges Szolgája voltál. Istennek jó illatú kedves áldozattya voltál.

I. Eletedben.

I. Az Isten házában. Kettős: Prédikatori és Seniori hivatalodban. Mert, mint a' jó illatú áldozathoz kellett

1. *Semlye,* vagy a' lisztnek választott lángja: Te-is az Isten házában s' háza népének szép semlyeje voltál: mert az Evangéliomi tiszta tudománynak a' lángjával s' semlye czipó kenyerével táplaltad az hitnek cselédit. *Matt.* 4, 4. és 24, 45.

2. *Olaj* kellett a' Minchába. II. *Mos.* 29. Világosító olajja voltál az Isten Anyaszentegyházának: Mert mind tudományodnak *Phil.* 2, 15. s' mind életednek világával *Matt.* 5, 14. mint szövétnek, úgy tündöklöttél e' világban.

3. *Borral* készült a' jó illatú áldozat: Es bizonyára a' mint hogy „meg-vidámittya” Isten borral „az embernek szívét.” *Solt.* 104, 15. Ugy te-is, oh melly sok bűnben fojlódó, keserűségekben bádgyadozó s' a' kisirtetekben majd el-haló lelkeknek voltál vidámitó bora! *Enek.* 5, 1. Irgalmas Samaritanus voltál és hűséges orvos, ki sok töredelmes szivekbe bort és olajt töltöttél. *Luk.* 10, 34.

4. *Tömjénnel* füstölgött a' jó illatú áldozat: A' te buzgóságodnak-is, mind közönséges helyen, s' mind rejtek kamarádban, jó illatú füst, kíváncsú tömjén volt Isten előtt. Midőn a' romlás és pusztulás bé jűne a' törésen, Te állottál egy felől e' nép mellett siralmas imásgoddal a' törésre, hogy meg ne emésztetnék mindenestől fogva az Isten népe a' boszszú-állásnak idején. *Ezech.* 22, 30.

5. *Drága fű-szerszámokkal* illatozott a' Mincha: Drága szép virtusokkal timporáltatott életed-is Isten és emberek előtt.

1. A' Scholai s' Académiai tanulásban való szorgalmatosságodnak, mint szép fű-szerszámnak virtusa illatozott a' Debreczeni,

osztán Pataki és Cassai Schólákban való mind magános s' mind Classisi hasznos tanításoddal. <B2v>

2. Eletednek tisztasága kegyességnek szép tüköre vala: mert lelket testedet élő kedves áldozatul állítottad vala Istennek.

3. Szelidségnek eleven példája voltál, és az alázatosságnak virtusával mint a' drága fű-szerszámmal jó illatú voltál. A' mint egykor erről Becsületes, most-is jelenlévő Atyafiak előtt magad szájával ilyen biznyságot töltél:

*Ha valaha, temetésed felett, valaki prédikálna, arról mind e' világ előtt biznyságot tehetne: hogy soha a' kevélységet nem tudtad. Mi vagyunk a' biznyság: Soha a' kevélységet nem tudtad. Apostoli egy-
ügyiségnek példája voltál.*

4. Magad sorsával meg-elégedő voltál. Phil. 4, 11.

5. Szeretettel, mint jó illatú fű-szerszámmal felebarátodhoz való kegyességed szerint kedves voltál. Mert:

1. A' felsőbbeket becsületes engedelmisséggel tisztelted.

2. A' Tiszteletes *Collegatust* alkalmas szép meg-edgyezés-sel szeretted.

3. Az alsóbbakat emberséges szelidséggel édesgetted.

6. Hűséged virtusa, mint nardus, myrha és casia jó szaggal ilatozott; mind:

1. Pásztorágodban, s' mind 2. Seniorságodban, *vacante sede Generalis Inspectio* dolgaiban-is eleget munkálkodtál. Mert mind Ecclesiában s' mind a' Dioecesisben semmire inkább nem vigyáztál, mint hogy az hitet és a' jó lelki isméretet meg-tartsad. 1. Tim. 1, 19.

Nincsen panaszsa az Apostoli szent Társaságnak; sőt, ha immár különben nem lehet, becsületes és báldog emlékezetivel köszöni gondviselésedet. „Munkálkodtál, de el nem fáradtál.” Jel. 2, 3. Immár téged az Ur nyugosson-meg. Jel. 14, 13.

II. Magad házában, merő áldozat és cselédednek jó illattya voltál; mert voltál házadnak:

1. Semlyéje: a' kik kenyeredet ették, a' beszédnek tejével-is tápláltad.

2. Bölcsességed lámpásával, s' kegyességed világával égő olajja.

3. Vigasztalo beszédeddél s' vidám magad viselésével édes bora.

4. Buzgóságoddal, reggel s' estve egybe hívott cseléded között merő füstölő tömjén voltál. Mert rendel énekelvén a' 150. Soltárokat, tizen hatszor éneketted által házad népe között.

5. Házi virtusidról mit mondgyak? Mert: 1. A' szükölködő szegényeknek táplálója. 2. Arváknak édes Attya. 3. Próphéták Fiainak ke-

gyes dajkája voltál. Mind ebbéli irgalmas jó téteményedről való elmaradásokat sirattyák:

1. Ama' szép reménség alatt szép tudományokban nevelt nevendék Atyádfia. Es

2. Annak tanítása mellett tartott becsületes Iffiu, a' Schólának edgyik Civise.

3. Oh keserűségben meg-forrott Arva, siralmas özvegy. Néked igazán el-alutt házadból világosító olajod, el-fogyott szived vidámitó borod. Patikába, mondom koporsóban zártad hozzád való hűségének, tökéletes szeretetinek, rajtad szánakozó kegyességének s' kívánatos egyéb virtusinak mindenféle fű-szerszámit. Arvaságra maradtál s' jutottál gyászos keserűségre; de az Isten, ki egy reá maradtott árváját sem hadta-el, nem hagy-el tégedet szomorúságodban.

II. Illyen jó illatú drága áldozat volt életemben s' hát még Halálában. Véres halált ugyan, mint Szent Pál, nem szenvedett; de a' terhes szolgálatnak munkája, Isten házában szerelme s' ahoz való buzgóságnak tüze, ötet mint jó illatú áldozatot meg-emésztette. Még ugyan nagy idővel meg-élemedett vénséget nem ért vala; de meg-érett elmével, s' meg-öszült erkölcsökkel a' Tiszteletes Vének közzé iratott vala. Nyavalyájának nehézségéből meg-oszlattatásának idejét közelíteni eszében lévén a' Tiszteletes *Collegatusnak* s' az egész Szent Társaságnak illyen testamentumot tézen:

Vigyázzatok mindenenkben. Legyetek türesek a' szenvedésben. Evangélista tisztít tegyetek. Szolgálatotok hűségét tellyesítsétek.

Végre minnyájunktól így búcsúzik: „*Immár én meg-áldoztatom, és az én meg-oszlattatásomnak ideje benn vagyok.*” [2 Tim 4,6.]

Immár meg-áldoztatott: mert, mint a' jó illatú áldozatnak lángja fel-mégyen, hamva földön marad, jó illattya el-terjed: Ennek-is csak a' teste marada setét koporsójában, dicsőült lelke fel-ment menyégben, becsületes hírének nevének pedig jó illattya el-terjedett e' világban. Hogy élő nyelvel való tanításiról, s' dicsiretes egyéb virtusiról ne szollyak, Tudós szép munkái, mind a' mellyek ki-jöttek, minémű az HAERESIOLOGIA s'a't., s' mind a' mellyek még csak írásban vannak: A' *Prophétiákra* irt gyönyörűséges *Prédikációi* (vajha valaha világra jönének!), *Calvinus János Soltárokra* irt szép *Commentariussa*, mellyet-is Magyarra fordított, s' egyéb kívánatos dolgai, báldog nevét utolsó nemzetségig prédikállyák s' méltó hogy dicsiretes emlékezeti még e' világ él élylen!

Vivit post funera Virtus.

Dávid mondgya, Solt. 112, 6.: „Az igaz örök emlékezetben marad.”

AMEN.

VI/A–B DEBRECENI KALOCSA JÁNOS ÉS SZÖNYI NAGY ISTVÁN FELVINCZI SÁNDOR FÖLÖTT

VI. sz. alatt két prédikációt talál az olvasó: mindkettő 1686. március 30-án hangzott el Felvinczi Sándor debreceni református lelkész temetésén.

Felvinczi 1642/3-ban született az erdélyi Lécfalván. Iskoláit Felvincen, Nagyenyeden, Nagyváradon, Debrecenben és Sárospatakon végezte. 1666-ban a kassai iskola rektora lett. Két év tanítóskodás után külföldi tanulmányútra indult: 1668-ban a groningeni, 1669-ben a leideni egyetemre iratkozott be. 1670-ben tért haza, s ismét elfoglalta korábbi állását Kassán, a tanítás mellett azonban lelkési feladatokat is el kellett látnia, mert a város lelkésze, Kabai Bodor Gellért (1640–81) a kibontakozó vallásüldözés következtében többször is fogságot szenvedett. Végül az ún. „gyászévtized” elején, 1673-ban Felvinczinek is Debrecenbe kellett menekülnie. 1675-ben Zilahra hívták meg lelkésznek, ahol 1677-ben a szilágyi egyházmegye esperesévé választották. De 1678-tól már Debrecenben lelkészkedett, s 1684-ben a debreceni egyházmegye választotta esperesévé. 1686 márciusában halt meg.

Felvinczi bizonyára maga is számos temetési prédikációt tartott, amelyek közül az özv. Isaah Péterné Csapó Borbála fölött elmondott beszéd nyomtatásban is megjelent (Debrecen 1684. RMK I. 1315). Főműve azonban – több más írással együtt – *Haeresiologia* c. munkája (uo. 1683. RMK II. 1518). A kötetünkben olvasható mindkét prédikáció megemlíti, hogy kéziratban is több munkája maradt. Ezekről a debreceni egyházmegye jegyzőkönyve is megemlékezik, kimondva, hogy kiadásuk ügyében meg kell keresni az erdélyi fejedelmet. Tudomásunk szerint azonban ezek az írások sohasem jelentek meg nyomtatásban.

A Felvinczi temetésén elmondott egyik beszéd (RMK I. 1348. = VI/A) szerzője Debreceni Kalocsa János. Debrecenben született 1632-ben, iskoláit is ott végezte. 1650–8 között Groningen, Franeker, Leiden egyetemén tanult, Londonba is ellátogatott. Hazatérte után Kecskeméten lett előbb rektor, majd lelkész. Pályájának további állomáshelyei: Vámspércs (1662), Hajdúböszörmény (1667), Hajdúnánás (1669), Hajdúböszörmény (1670), Balmazújváros (1674), Derecske (1680), majd rövid debreceni tartózkodás után Kaba (1683), Hajdúsámson (1686), Hajdúböszörmény (1690), Biharnagybajom (1691), Polgár (1697). 1691-től a debreceni egyházmegye esperese volt. 1710-ben halt meg. Megjelent nyomtatásban – több más írással együtt – még egy temetési prédikációja, Szenczi Pál fölött (Debrecen 1691. RMK I. 1402).

A másik beszéd (RMK I. 1351. = VI/B) szerzője Szőnyi Nagy István. 1633/4-ben született, debreceni tanulóévek után 1666-ban az utrechti, 1667-ben a groningeni egyetemre iratkozott be. Hazatérve Tornán lett lelkész, ahonnan 1671 tavaszán menekülnie kellett, amint maga elbeszéli *Martyrok coronaja* c. könyvében (Kolozsvár 1674. RMK I. 1180). Felvinczi fölötti prédikációjának elhangzásakor hajdúszoboszlói lelkész volt, későbbi állomásai: Kolozsvár (1689), Székelyudvarhely (1696), Nagyvárad (1699), Gyulafehérvár (1704), Szatmár (1708). 1709-ben halt meg. Nyomtatásban megjelent munkái között több halotti beszéd is van: Illyefalvi János fölött (Kolozsvár 1690. RMK I. 1400), Malomvizi Kendeffi János fölött (uo. 1697. RMK I. 1506).

Mindkét prédikátor munkája a szigorúan meghatározott szerkezetű, hangsúlyo-

zottan tanító célzatú református prédikáció példája. Még a vigasztaló, érzelmi hatásra törekvő részek is hideg logikával pontokba és alpontokba rendezik mondanivalójukat. Kötetünk valamennyi beszéde közül talán ezekben a prédikációkban lehet a leginkább tetten érni a szóbeli elhangzás utáni átformálást, az elmondott szöveg átalakítását a nyomtatás előtt: az oktató részek igazi disszertációvá változnak, az adott teológiai tárgykör minden lehetséges részletre kiterjedő tárgyalását bonyolult előre- és visszautalások fonják át. Kétségtől eltekintve lehetetlen pl. egy temetésen úgy prédikálni, hogy a szónok az adott textus kapcsán megfogalmazza a kérdéseket, majd megválaszolásuk előtt csak így utal rájuk: „Az elsőre:...” „A másodikra:...” stb., hiszen a hallgató nem tud visszalapozni, számára a válaszadás előtt a kérdést ismét exponálni kell.

Még egy érdekessége van a beszédeknek: a tudós értelmiségi Felvinczi pályájának elbeszélése, nyomtatott és kézíratos munkáinak felsorolása már az egyháztörténet, valamint a tudomány- és irodalomtörténet iránt formálódó igényt jelzi.

Külön kötetben a Felvinczi Sándor halálára írott gyászversek is megjelentek nyomtatásban (*Hedera poetica*. Debrecen 1686. RMK II. 1580), ezeket nem vettük fel prédikációkat közreadó antológiánkba.

Az itt közölt két nyomtatvány több könyvdisze megegyezik, így a címlap kerete (stilizált indás-leveles motívumokból kialakított sorminta), az Alv lap hasonló fejlécei, az A2r lap növényi motívumokból és mértani ábrákból összeállított fejléce. A VI/A nyomtatvány további díszai: N iniciálé az Alv lapon (dús, naturalisztikusan ábrázolt növény, amelynek tövében meztelen figura bóbiskol), a B2v lapon kanyargó vonalrajzzá stilizált indák és virágok, amelyek szimmetrikus, háromszög kompozíciójú záródíszalkotnak. A VI/B nyomtatványban több, stilizált indás-leveles motívumokból és mértani alakzatokból álló sorminta található fejlécként és záródíszként (A2v, A3r, A3v, A4r), az A3r lapon pedig L iniciálé látható (gazdag, naturalisztikus növény-ábrázolás, közepén az ágon ülő nyúllal).

Tárgyi jegyzetek

VI/A

243:4 *Együgyű*: 'egyszerű'.

243:6 *Tanácsos*: 'okos, értelmes, találékony'. Lásd NySz III. 420–1.

243:13–14 Felvinczi 1684-től volt a debreceni egyházmegye (*tractus*) esperese (*senior*).

243:25 *Kassai Pál* 1686–95 között irányította a városi nyomdát.

245:2 *Özveg*: lásd VI/B 261:12.

245:10 *Feles*: 'nagy számú, kiterjedt'.

245:21 *S. E. L. P.*: Sámsoni Ecclesiának Lelki Pásztor.

247:23 *Ohajtás*: 'sóhajt(oz)ás'. Lásd TESz II. 1069.

248:15 *In praeterito*: múlt időben. *In futuro*: jövő időben.

249:18 *Udvarol*: 'ételt felhord, kiszolgál', ill. 'szolgál, hódol'. Lásd NySz III.

837–8.

249:36 *Jus*: jog.

249:38 *Hypocrita*: képmutató, álszent, szemforgató.

250:21 *V. ult.*: utolsó vers.

250:37 *In textu*: a textusban.

252:10 *Applicatio*: alkalmazás.

252:38 Lásd VI/B 263:17.

253:3 Lásd VI/B 271:33–36.

253:8 *Haeresiologia, id est Dissertatio de Haeresibus, quas ex Augustino ... in ordinem alphabeticum redigit...* Debrecen 1683. (RMK II. 1518.)

253:37 *Promoveál*: előmozdít, segít.

253:40 *Patronusok*: pártfogók.

254:38 *Tutor*: védő, oltalmazó; gyám.

254:38 *Apolgat*: 'csókolgat'.

255:2 Vö. Ez 11,8. „Fegyvertől féltetek, fegyvert hozok reátok, azt mondja az Úr Isten.”

255:10 Lásd 2Tim 4,7.

255:14 *Decretom*: döntés, határozat.

VI/B

259:2 *Elő*: élő.

259:10 *Senior*: esperes.

259:18 *Kassai Pál*: lásd VI/A 243:25.

261:19 Felvincziné keresztanyja volt Szőnyi Máriának (lásd 262:17).

261:24–25 Szőnyi Nagy István itt említett korábbi temetési prédikációi tudomásunk szerint nem jelentek meg nyomtatásban.

261:25 *T.*: tiszteletes.

261:25 *Nógrádi Mátyás* (1617–81) biharnagybajomi lelkész 1661-től haláláig volt a debreceni református egyházmegye esperese, 1665-től pedig a tiszántúli egyházkerület püspöke.

261:26 *B. E.*: boldog emlékeztető.

261:26 *Id. Köleséri Sámuel* (1634–83) 1672-től volt debreceni lelkész, 1681-től haláláig az egyházmegye esperese.

261:29 *Tractus*: egyházmegye.

261:30 A tiszántúli egyházkerületnek (*Generalis Inspectio*) csakugyan tizennégy egyházmegyeje (*Dioecesis*) volt, ezek: beregi, bihari, érmelléki, máramarosi, békési, debreceni, szatmári, szilágyi, szabolcsi, zarándi, nagybányai, ugocsi, nagykunsági, középszolnoki.

261:30 Nógrádi Mátyás halála (1681) után csak 1686. szeptember 17-én választottak ismét püspököt a tiszántúli kerület élére: Körmendi Pétert (1635/6–1691).

261:31 *Id. Köleséri Sámuel* és Felvinczi Sándor nem közvetlenül egymás után volt esperes: 1684–4-ben Érsekújvári Karai Orbán (†1690) hajdúszoboszlói lelkész töltötte be ezt a tiszteletet.

262:17 1671-ben, Szőnyi Nagy István üldözésének kezdetekor kislánya, Mária tíz hónapos volt, amint azt a prédikátor megírja *Martyrok coronaja* c. könyvében (RMK I. 1180).

262:25 *P. t. (pro tempore)*: jelenleg, ez idő szerint.

263:17 Debrecen ezekben az években fennállásának egyik legkritikusabb szakaszát éli át. Mind a bujdosók, mind a császári csapatok beszállásolást, ellátást követelnek tőle, ehhez jönnek még a török rablások és a felszabadító háborúk zsákmányolásai.

263:37–264:3 Sem az özvegyről, sem korábbi férjeiről nem sikerült semmi érdemlegeset megtudnunk. Técsi Miklós alkalmasint azonos is lehet a Zoványi-lexikonban említett Técsi Joó Miklós református lelkészjelölttel, akiről 1662 után semmiféle adatunk sincs.

264:30 1Tim 4,14: „Meg ne vesd a kegyelemnek benned való ajándékát, amely adatott néked prófétálás által.

265:1 2Tim 2,3: „Te azért a munkának terhét hordozzad, mint a Jézus Krisztus jó vitéze.”

265:19–20 *Victima*: véres áldozat. *Thysia*: lásd 265:37. A 2. pontban a vér nélkül való áldozatok, lásd 265:38–40.

265:28 *Chatabh*: hatat.

265:30 *Ascham*: ašam.

265:35 *Zebach Schelomim*: zebah šelāmīm.

265:36 *Zebach Thoda*: zebah todah.

265:38 Pontos rendszerezés szerint: étel- (*minḥah*), ital- (héberül *neseq*, latinul *libamen*) és tömjénáldozat (*lebōnah*).

266:1 Állat: 'dolog'. *Hig állat*: 'folyadék'.

266:4 *Eusebiosz* egyháztörténete a megadott helyen csakugyan megemlékezik Pál vértanúságáról, de időmegjelölés nélkül. *Nero* (54–68) uralkodásának tizennegyedik éve mindenesetre 67 (a nyomtatványban 37 olvasható).

266:16 *Théodore de Bèze* (1519–1605) francia protestáns teológus és író latin Biblia-fordításából idéz.

266:27 *Praecise*: pontosan.

266:28 *Helius Eobanus Hessus* (tkp. Koch, 1488–1540) latinul író német humanista költő és műfordító versét idézi: *Salomonis Ecclesiastes carmine redditus*. A részletet lásd az OSZK címlap nélküli, Ant. 6943. (korábban Lit. 954.) jelzetű könyvének 415. lapján.

266:34 *Constitutio*: állapot, alkat.

266:34 *Dispositio*: itt kb.: kedély.

266:36 *Medicusok*: orvosok.

267:11 *Contradictio*: ellentmondás.

267:26 *In Textu*: a textusban.

267:27–36 *Aurelius Prudentius* (348–405?) *Hymnus Epiphaniae* c. költeményéből idéz (32–33. vsz.). Az általunk látott korabeli kiadás (Avreli Prudenti Clementis *Opera*. Amszterdam 1625.) szövegeltérései a prédikátortól idézett szöveghez képest: 3. sor – *insecutor* (*insecutor* helyett), 7. sor – *cujus* (*ipsam* helyett). A vers magyarul, Babits Mihály megközelítő fordításában:

Mártírbimbók, köszöntelek,
akiket napjuk küszöbén
Krisztus üzője fölkapott,
mint rózsaszirmokat a szél!

Ti, első Krisztus-áldozat,
gyerekraj, pálmáttokkal és
koszorúttokkal játszatok.

268:37 *Conclusio*: következtetés, tanulság.

269:3 *U.*: Uram.

269:6 *Alludālni*: utalni, célozni.

269:17 *Lisztáng*: finom búzaliszt (zsemlyeliszt).

269:27 *Fojlódó*: 'fulladozó'. Lásd SzT IV. 221.

269:38 *Timporáltatott*: 'elegyítettett'. Lásd NySz III. 666–7.

270:1 *Classis*: osztály.

270:11 *Együgyűség*: 'egyszerűség, közvetlenség'.

270:22 Az egyházkerület üresedésben álló székének dolgaiban. (Lásd 261:30)

271:23–24 Vö. A4r.

271:33 *Haeresiologia*: lásd VI/A 253:8.

271:33–36 Felvinczi itt említett munkái sohasem jelentek meg nyomtatásban.

271:39 „A virtus túléli a halált.”

Kritikai jegyzetek

243:23 1686-ben – 247:1 horgozzák. – 247:2 Apoc. – 248:22 természet – 248:34 Cheistus – 250:5 szrint – 250:5 bizouyságot, – 252:16 Christustül, – 252:36 oövoslása – 253:15 Thess. – 253:17 bogy – 254:38 apolgát, – 255:2 [A B2r lapon az őrsző:] szegeny – 255:21 Cantic. – 261:4 AZ – 261:31 Egymás – 264:8 Jertek – 265:26 valalami – 266:1 ΣΠΕΥΘΩ, – 266:4 37. – 266:7 Ugy – 266:21 &ναλύσεις. – 267:9 Halálókba: – 267:12 Ha – 268:22 Légyünk – 268:29 illatuákká – 269:31 füstolgött – 269:33 midön – 270:14 felebarúthoz – 270:36 Bnzgóságoddal, – 270:37 énekélvén – 270:39 mondgyák? – 271:1 Mint – 271:3 tudományokban – 271:19 Nyavályájának – 271:36 mellyer-is